UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratia[m] virtutum, & donorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72797

Visual Library

ſtrumentum habet duas actiones. Vnam inſtrumentalem, ſecundum quam operatur non in virtute propria, ſed in virtute principalis agentis. Aliam autem habet actionem propriam, quæ cõpetit ſibi ſecũdum propriam formam: ſicut ſecuri competit ſcindere ratione ſuæ acuitatis, facere autem lectum, inquantum eſt inſtrumentum artis: non autẽ perficit inſtrumentalem actionem, niſi exercendo actionem propriã: ſcindendo enim facit lectum. Et ſimiliter ſacramenta corporalia, per propriam operationem, quã exercent circa corpus, quod tangunt, efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animam: ſicut aqua baptiſmi abluendo corpus, ſecundum propriam virtutem abluit animam, inquantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnum fit. & hoc eſt quod † Auguſtinus dicit, quòd corpus tangit, & cor abluit.

Ad tertivm dicendum, quòd ratio illa procedit de eo, quod eſt cauſa gratiæ per modum principalis agentis: hoc enim eſt proprium Dei, vt dictum eſt. *

ctorum, quas ipſemet Scotus volens ſaluare gloſſat, cauſa, id eſt ſignum infallibile, vbi patet manifeſtus error in gloſſando: tum neceſſitate dignitatis ſacramentorum nouæ legis: longe enim digniora ſunt ſi locantur in genere cauſæ, quàm ſi infra latitudinem ſignorum concludantur, ut ſacramenta veteris legis. Fateri enim oportet ſacramenta nouæ legis digniora eſſe ſacramentis veteris legis, & excedere vetera ĩ hoc ꝙ noua efficiũt quod figurãt, uetera autẽ non, ut patet in 4. ſentent. diſt. 1.

¶ A gloſſante autem Scoto, aut quocumque altero in extraneum ſenſum, quærẽdum eſt quibus articulis, aut quo ſermone ſancti, aut quicumque alii, debuiſſent aut potuiſſent explicare hoc, ſcilicet quòd ſacramẽta ſint cauſa effectiua gratiæ, ſi non explicatur per iſta, efficiunt quod figurant: & rurſus per iſta, ita ut imaginem gerat, & cauſa exiſtat: quę omnia explicantur in 4. ſenten. Doceãt nos quæſo, quibus vocabulis explicandum fuerat, & ſic cognoſcant ſe, uel non ſequi doctrinam ſanctorum in hac parte, collectã a Magiſtro ſententiarum. Et ſcito, quòd hodie minus libera apparet opinio hæc, quoniam in concilio Florentino iſub Eugenio I I I I. legimus differentiam inter ſacramenta ueteris, & nouæ legis in hoc, qnòd illa non cauſabant gratiam: iſta vero continent gratiam, & conferunt eam. Hæc ibi.

(Margin: loco citato in arg. ſed cont. — In corp. art.)

¶ In reſponſione ad ſecundum aduerte Scotum vbi ſupra, nec exempla præterire: unde contra exemplum de eficientia inſtrumentorum artificum arguit, probando ſerram non eſſe effectiuam cauſam inſtrumentalem: tum quia nec figura, nec quantitas, nec motus localis eſt forma actiua: tum quia ſicut albedo expellit ab eodem nigredinem non effectiue, ſed formaliter, ita corpus expellit corpus ab eodem loco non effectiue, ſed quaſi formaliter.

¶ Ad hæc facile eſt reſpondere, & monſtrare inopinabilem hanc Scoti nouam phantaſiam eſſe falſam, cum enim mouens proximum, & motum oporteat eſſe ſimul, & conſtet ligni partes, quæ ſecando mouentur localiter, non eſſe ſimul cum artifice (non enim oportet ſe tangi artificem & lignum quod ſecatur) conſequens eſt, quòd mouens proximum partes illas, oportet quòd ſit ſerta, quæ eſt corpus mouens motum. Et confirmatur auctoritate Ariſtote. ſecundo de Anima, ponentis nautam mouere nauem, & manu & temone, altera, ut inſtrumento coniuncto, altero ut inſtrumento ſeparato. Conſtat autem effectiue eſſe huiuſmodi mouere. Ad primam ergo obiectionem dicitur, quòd licet motus localis abſolute non ſit forma actiua aut actio, mouere tamen localiter eſt agere, ut patet. Et ſic, ſicut artifex mouendo ſerram, agit, ita ſerra mouendo partes ligni, agit.

¶ Ad ſecundam dicitur, quòd aliud eſt loqui de modo quo corpus expellit corpus ab eodem loco, & aliud eſt loqui de modo quo corpus mouens motum, expellit aliud corpus a ſuo loco, ſicut aliud eſt loqui quomodo calor expellit frigus, & aliud quomodo corpus calefaciens calefactum expellit frigus. Ad propoſitum ſiquidem quæſtionis huius non ſpectat primum, ſed ſecundum: quoniam inſtrumentum artificis eſt mouens motum. Ex quo patet, quòd exemplum Auctoris deſeruit propo-

A ſito, dum ſacramentem ponitur inſtrumentum diuinæ miſericordiæ, motum a Deo ad mouendam animam in ſanctitatem ſui.

¶ *Super Quæſtionis, ſexageſimæſecundæ Articulum ſecundum.*

Articvlvs II.

Vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam uirtutum, & donorum.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quòd gratia ſacramentalis non addat aliquid ſuper
B gratiam virtutum, & donorum. Per gratiã enim virtutum, & donorũ perficitur anima ſufficienter, & quantum ad eſſentiam animæ, & quantũ ad potẽtias eius, vt patet ex his, quæ in * ſecunda parte dicta ſunt: ſed gratia ordinatur ad animæ perfectionem, ergo gratia ſacramentalis, non poteſt aliquid addere ſuper gratiam uirtutum & donorum.

¶ 2 Præt. Defectus animæ ex peccatis cauſantur: ſed omnia pecca-
C ta ſufficiẽter excluduntur per gratiam virtutum & donorum: quia nullum eſt peccatum, quod non contrarietur alicui uirtuti. gratia ergo ſacramentalis, cũ ordinetur ad defectus animæ tollendos, nõ poteſt aliquid addere ſuper gratiã uirtutum & donorum.

¶ 3 Præt. Omnis additio uel ſubtractio informis, variat ſpeciem, ut dicitur 8. † Metaphyſico. Si ergo

In titulo per gratiam virtutum, & donorum intellige habitus gratiæ gratum facientis, & virtutum tam theologalium quàm moralium, & donorũ Spirituſſancti.

¶ In corpote vnica eſt concluſio: Gratia ſacramẽtalis addit ſuper gratiam uirtutum, & donorum. Et probatur concluſio hæc ex diuerſitate effectuum: quia ſcilicet alius eſt effectus gratiæ ſacramentalis, & alius eſt effectus gratiæ uirtutum & donorum. Et quia in concluſione & titulo, nõ de ſola diſtinctione, ſed de diſtinctione per modum addentis fit mẽtio: ideo probatio utrũque includit, ſcilicet diſtinctionẽ, & additionem. Aſſumens non ſolum effectus gratiæ uirtutum & donorum ex una parte, & effectus gratiæ ſacramentalis ex altera parte: ſed etiam proportionem virtutũ & donorũ ad gratiã, ac per hoc implicite proportionem gratiæ ſacramentalis, ſeu ipſius effectus ad gratiam. Eſt ergo probatio iſta, Gratia abſolute perficit eſſentiam animæ, & ſi-
D cut ab eſſentia fluunt potentiæ, ita a gratia fluunt perfectiones potentiarum, dona ſcilicet & virtutes, ſacramenta autem ordinantur ad quoſdam ſpeciales effectus neceſſarios in vita Chriſtiana præter actus potentiarum animæ. ergo ſicut virtutes, & dona addunt ſuper gratiam communiter dictam perfectionem ordinatam ad actus potentiarum, ita gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam communiter dictam & virtutes, & dona, quoddam diuinum auxilium ad conſequendum finem: ergo gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam donorum, & uirtutum. Antecedens quo ad primam partem declaratur. gratia eſt ſimilitudo diuini eſſe, ſeu quia anima inquantum participat quandam ſimilitudinem diuini eſſe, perficitur a gratia: quantum vero ad ſecundam partem declaratur quo ad hoc, quòd potentiæ perficiuntur per dona, & virtutes in ordine ad actus ipſarum potentiarum. Quo ad tertiam vero partem declaratur, ex effectu baptiſmali, qui eſt ſpiritualis regeneratio
E non qualitercumque, ſed ita ut homo moriatur uitiis, membrũque Chriſti fiat.

(Margin: Inf. q. 72. ar. 7. ad ſecũdũ. Et 4. diſt. 7. q. 2. art. 2. q. 3. Et diſt. 17. q. 1. art. 4. q. 5. — P. 2. q. 110. ar. 3. & 4. — lib 8. tex. 10. tom. 3.)

¶ Vbi ſcito, quòd effectus baptiſmi proprius non eſt gratia gratum faciens abſolute: ſed ſic renaſci ſecundum gratiam in membrum Chriſti, ac ſi ipſe paſſus fuiſſet patiente Chriſto, & hoc importat remiſſionem omnis culpæ, & omnis pœnæ. Conſtat enim hoc effectum quendam eſſe neceſſarium in uita Chriſtiana vltra bonam diſpoſitionem actuum potentiarum animæ. Et quod dicitur de baptiſmo, idem intelligi uult Auctor de effectibus aliorum ſacramentorum. Quod ſi præueniendo intelligere cupis, vide inferius articulum primum quæſtionis ſexageſimæquintæ: ibi enim inuenies proprium cuiuſque ſacramenti effectum, tam quo ad bonum datum, quàm quo ad defectum expulſum. Conſequentia autem, ut conſona rationi relinquitur, quoniam utræque, ſcilicet perfectiones potentiarum & gratiæ ſacramentalis, de genere ſpiritualium ſunt, & dependentium a gratia, & neceſſariorum

in vita

gratia ſacramētalis addat aliquid ſuper gratiam virtutum & donorũ, ſequitur quod æquiuoce dicatur gratia: & ſic nihil certum nobis oſtenditur, ex hoc quòd ſacramēta dicuntur gratiam cauſare.

Sed contra eſt, quod ſi gratia ſacramentalis non addit aliqd ſuper gratiam donorum & uirtutum, fruſtra ſacramenta haben- G tibus, & dona & uirtutes conferrentur. In operibus autem Dei nihil eſt fruſtra. ergo uidetur ꝙ gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiã uirtutũ, & donorũ.

Respon. Dicendum, quòd (ſicut in ſecũda parte dictum eſt†) gratia ſecundum ſe conſiderata, perficit eſſentiam animæ, inquantum participat quandam ſimilitudinem diuini eſſe. Et ſicut ab eſſentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quędã perfe- H ctiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes, & dona, quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad ſuos actus. Ordinantur autem ſacramēta ad quoſdam ſpeciales effectus neceſſarios in vita Chriſtiana, ſicut baptiſmus ordinatur ad quandam ſpiritualem regenerationem, qua homo moritur vitijs, & fit membrum Chriſti, qui quidem effectus eſt aliquid ſpeciale præter actus potentiarum animæ, & eadem ratio eſt in alijs ſa- I cramentis. Sicut igitur uirtutes, & dona addunt ſuper gratiam communiter dictam, quandam perfectionem determinate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia ſacramentalis, addit ſuper gratiam communiter dictã, & ſuper virtutes & dona, quoddã diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti finē. Et per hunc modum gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam virtutum, & do- K norum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd gratia uirtutum & donorũ ſufficienter perficit eſſentiam, & potentias animę, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ ſed quantum ad quoſdam effectus ſpeciales, qui requirũtur in vita Chriſtiana, requiritur ſacramentalis gratia.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ per uirtutes & dona excluduntur ſufficienter vitia & peccata, quantum ad prēſens & futurũ, inquantum ſcilicet impeditur homo per uirtutes & dona a peccando: ſed quantũ ad præterita peccata, quę tranſeunt actu, & permenant reatu, adhibetur homini remedium ſpecialiter per ſacramenta.

Ad tertivm dicēdum, quòd ratio ſacramentalis gratiæ ſe habet ad gratiam communiter dictam, ſicut ratio ſpeciei ad genus, unde ſicut non æquiuoce dicitur animal communiter dictum, & pro homine ſumptum, ita non æquiuoce dicitur gratia communiter ſumpta, & gratia ſacramentalis.

Articvlvs III.

Vtrum ſacramenta nouæ legis contineant gratiam.

H

AD tertivm ſic proceditur. Videtur quòd ſacramēta nouæ legis non cõtineant gratiam. contentum enim uidetur eſſe in continente: ſed gratia non eſt in ſacramento, neque ſicut in ſubiecto (quia ſubiectum gratiæ non eſt corpus, ſed ſpiritus) neque ſicut in vaſe: quia uas eſt locus mobilis, vt dicitur in 4. †Phyſicorum: eſſe autem in loco, non conuenit accidenti. ergo videtur quòd ſacramenta nouæ legis non conti- I neant gratiam.

¶ 2 Præterea. Sacramenta ordinãtur, ad hoc, quòd homines per ea gratiam conſequantur: ſed gratia cum ſit accidens, non poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum, ergo pro nihilo eſſet gratia in ſacramentalis.

¶ 3 Præt. Spirituale non continetur a corporali, etiam ſi in eo ſit: non enim anima continetᷓ a cor- K pore, ſed potius cõtinet corpus. ergo uidetur, quòd gratia, cũ ſit quiddam ſpirituale, nõ contineatur in ſacramento corporali.

Sed contra eſt, quòd * Hugo de ſancto Victore dicit, quod ſacramentum ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam continet.

Respon. Dicendum, quòd multipliciter aliquid dicitur eſſe in alio, inter quos duplici modo gratia eſt in ſacramētis. Vno modo ſicut in ſigno, nam ſacramentum eſt ſignũ gratię: alio modo ſicut in cauſa: nam ſicut dictum eſt, † ſacramentum nouæ legis eſt

in vita Chriſtiana, &c.

¶ Circa hanc doctrinam aduerte, dupliciter poſſe intelligi gratiam ſacramentalem addere ſuper gratiam donorum, & uirtutum. Primo, ut addat donum aliquod habituale. Et hic ſenſus licet forte multis placeat, & ab Auctore ſumptus credatur, quia ponit differentiam ſpecificam inter gratias ſacramentales, & gratiam donorum, & virtutũ tã hic in reſponſione ad vltimum quàm in quæſtionibus de veri. quæſtio. 27. articulo quinto ad duodecim mihi tamen etiam ſi alibi (hoc eſt in libris ſententiarum, aut quæſtionibus diſputatis) Auctor expreſſiſſet oppoſitum, aliter ſentiendum, videtur ex hoc loco. Et eſt ſecundus ſenſus, vt gratia ſacramentalis addat ſupra gratiam donorum & uirtutũ, non habituale aliquod donum, ſed actuale diuinum auxilium extenſiuum gratiæ virtutum & donorum ad effectum proprium ſacramenti. Moueor autem ad hoc: quoniam in prima ſecundæ Auctor diuidendo gratiam, diſtinxit contra habituale donum gratiæ, gratuitum diuinum auxilium: ac per hoc ſub genere gratię communiter dictæ, locauit duo genera ſeu ſpecies gratiarum, ſcilicet gratiam habitualis doni, & gratiam diuini auxilij. Et propterea cum hoc in loco expreſſe dicat gratiam ſacramentalem addere diuinum auxilium, non eſt ad aliud genus gratię e regione poſitum, ſcilicet donum habituale diuertendum: ſed planum literæ ſenſum ſectando ſentiendũ eſt, quòd gratia ſacramentalis diſtinguitur ſpecie a gratia uirtutum & donorum, non ſicut habitus ab habitu, ſed ſicut gratuitum diuinum auxilium a gratuito habituali dono: & per hoc eſſe ſpeciem gratię communiter dictæ (vt in reſponſione ad tertium dicitur) & diuidi in plures ſpecies iuxta ſpecificam pluralitatem effectuum, ut inferius quæſtio. 72. articul. 7. ad tertium dicitur. Et confirmatur hoc ex nunc allegato loco, ubi Auctor gratiam in ſacramento confirmationis collatam, ad hic dicta ſe referens, non dicit diuerſam eſſe gratiam gratum facientem, & ſacramentalem baptiſmi & confirmationis: ſed dicit gratiam utrobique collatam, habere aliquid commune, & aliquid proprium. Et quo ad commune (quod eſt gratia gratum faciens) eſſe unius ſpeciei. Si vero cõſideretur quo ad propria ſuperaddita, ſic diuerſarum ſunt rationum collata in baptiſmo, & confirmatione. Ex hoc enim, quòd ad diuerſum modum conſiderandi gratiam ſe reſoluit, inſinuat non eſſe ibi diuerſos habitus, ſed (vt diximus) eſſe unum habitum relatum ſeu extenſum ex nouo diuino auxilio per ſacramentum exhibito, ad diuerſos ſecundum ſpeciem effectus. Et confirmatur hic ſenſus: quia hoc ſufficit ad ſaluandum, & dignitatem ſacramentorum in cauſando, & gratias ſacramentales, & effectus earum, nec multiplicantur tot habitus in anima.

¶ In reſponſionibus ad primum & ſecundum, ſi vis in ſpeciali uidere differentiam utriuſque effectus (ſcilicet perfectionis, ad quam ordinatur ſacramentum, & de qua tractatur in reſponſione ad primum, & ſimiliter defectus, cõtra quem ordinatur ſacramentum: de quo in reſponſione ad ſecundum tractatur) lege dictum articulum primum q. 65. inferius.

¶ Super Quæſtionis ſexageſimæſecũdæ Articulum tertiũ.

TItulus accipiēdus eſt, ut ſonat.

¶ In corpore ſunt duæ concluſiones. Altera eſt, gratia eſt in ſacramentis, ſicut in ſignis. Et probatur, quia ſacramentum eſt ſignum gratiæ. Altera eſt, gratia eſt in ſacramentis, ſicut in cauſa non uniuoca nec æquiuoca, ſed inſtrumentali,

P. 2. q. 110. art. 3. & 4.

D. 677.

Art. ſe ti.

4. diſt. a. ar. Et ueri q. 27. arti.

Lib. 14. te 41. tom.

li. de ſacr par. 19. ca.

Infra artic. diſ. 1. 4. q. 2 8. q. 2 & q art. 1